

Міністерство освіти і науки України
Полтавський державний педагогічний університет
ім. В.Г. Короленка

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської студентської науково-практичної
конференції

"ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ"

(ДО 115-РІЧНИЦІ М.І. ГАВРИЛЕНКА)

Полтава-2004

Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України (до 115-річниці М.І. Гавриленка) / Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. – Полтава: АСМІ, 2004. – 332с.

У збірнику представлені результати досліджень присвячені науково-педагогічній спадщині відомого вченого, зоолога М.І. Гавриленка, дослідження проблеми біорізноманіття тваринного і рослинного світу, зоологічні і ботанічні напрямки досліджень та актуальні питання методики викладання природничих наук.

Редакційна колегія:

Пащенко Володимир Олександрович – голова оргкомітету, доктор історичних наук, професор, академік АПН України, ректор Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка (головний редактор); **Тягло Євген Іванович** – проректор з наукової роботи Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка; **Ільченко Віра Романівна** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України, директор науково методичного центру інтеграції змісту освіти АПН України; **Гриньова Марина Вікторівна** – доктор педагогічних наук, професор, декан природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка (зам. головного редактора); **Закалюжний Віктор Маркович** – кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент, зав. кафедрою біології людини і тварин Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка; **Коваль Андрій Анатолійович** – асистент кафедри біології людини і тварин Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка; **Джурка Григорій Федорович** – кандидат хімічних наук, доцент зав. кафедрою хімії Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка; **Гапон Світлана Василівна** – кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри ботаніки; **Байрак Олена Миколаївна** – доктор біологічних наук, зав. кафедрою екології та охорони довкілля Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка.

Друкується за ухвалою Вченої ради Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка (протокол № 9, від 26 лютого 2004р.),

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів, та посилань несуть автори статей.

Комп'ютерне забезпечення: Коваль А.А., Паляниця О.В., Карпенко А.О., Сердюк Р.М.

Рецензенти: **Опара Микола Миколайович** – кандидат сільськогосподарських наук, доцент проректор Полтавської державної аграрної академії.

Хомич Лідія Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедрою Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка.

Видавництво ТОВ "АСМІ", м. Полтава

значення.

РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННОЇ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ КУРСУ „СИСТЕМАТИКА НИЖЧИХ РОСЛИН”

*Нос М.О., Філатова О.В.
Харківський ДПУ*

Навчання в загальноосвітній школі стає все більш комп'ютеризованим. Майже з кожного шкільного предмету є навчальні та контролюючі програми. Дуже поширене видання лазерних дисків для підготовки до вступних іспитів у вузи. Нажаль комп'ютерне програмне забезпечення вузівських курсів, і особливо біологічного напрямку, ще на досить низькому рівні. Наша робота є спробою дещо покращити цю ситуацію.

Програма „Мультимедійна енциклопедія” розроблена студентом 4 курсу фізико-математичного факультету ХДПУ О. Поляковим під керівництвом проф. Л.І. Білоусової. Вона може використовуватись для вивчення і контролю знань з будь-яких предметів та курсів. Ми застосували її для курсу „Систематика нижчих рослин”, а саме розділу „Основи альгології”.

В програмі у вигляді розгалуженого ієрархічного дерева наведено систематичне положення 53 супідрядних таксонів різного рангу. Для кожного таксона надані малюнки та інформація щодо морфології, анатомії, екології та способів розмноження конкретних об'єктів. В енциклопедії представлені підцарство Оксифотобактерії (Oxyphotobionta) та царство Рослини (Vegetabilia), а саме данні по представникам самих поширених і господарсько важливих відділів: Cyanobacteria, Rhodophyta, Chlorophyta, Phaeophyta тощо.

Ієрархічне дерево полегшує вивчення систематичного положення об'єктів і дає можливість уявити їх місце в системі органічного світу, наглядні малюнки конкретизують уявлення про морфологічну будову організмів, текстова інформація – про біологічні особливості, господарське значення тощо, а голосове супроводження дає можливість правильного відтворення і кращого сприйняття латинських назв об'єктів.

Студенти природничого факультету ХДПУ можуть працювати з цією програмою як в аудиторіях університету, так і в поза його стінами, що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

ВИВЧЕННЯ ТЕМИ “НАРКОТИЗМ, ЙОГО БІОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ТА ПРОФІЛАКТИКА” У СЕРЕДНІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

*Дзюба К.Е.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

З давніх давен люди намагались знайти засіб, щоб полегшити біль. В якості знеболюючих, хоча б і короткочасно діючих, речовин знахарі частіше використовували

різноманітні лікувальні трави, особлива дія яких була відома жрицям, вождям племен і вони вміло їх використовували, позбавляючи підлеглих їм людей від почуття страху та тривоги, голоду та неспокою. Алкогольний наркотизм є найбільш поширеною формою наркотизму і відомим з давніх давен. Алкоголь давав змогу на деякий час позбутися мук та страждань, людиною оволодівав гарний настрій, вона припиняла контролювати свої дії, що нерідко призводило до жажливих наслідків: травматизму, девіантної поведінки та ін. Пізніше з'являється опіоманія, яка швидко розповсюджується серед країн Сходу.

У 1803 році німецький аптекар отримав, шляхом розкладу опію, білий порошок, надмірно малі дози якого викликали міцний сон. Одержану речовину аптекар назвав (морфіум) на честь грецького бога сну Морфея.

На початку 60-х років ХХ ст. в багатьох промисловорозвинутих країнах почали швидко розповсюджуватись різні форми наркоманії, особливо серед молоді. За останнє десятиріччя хвиля наркоманії поглинає все більше людей, особливо підлітків. Якщо загальна кількість наркоманів щорічно збільшується на 15%, то серед підлітків вона сягає 40%. Кожен з тих, хто вживає наркотики, залучає до цієї згубної звички близько 10 нових осіб.

Картина на даний час дуже важка. Тільки за даними обласного наркодиспансера на обліку в м. Полтаві перебувають близько 1200 осіб, які вживають наркотики та інші психоактивні речовини. З них ВІЛ-інфіковано приблизно 180 (15%). Але ці дані приблизні, а щоб отримати реальні дані треба всі цифри помножити на 10.

Використавши наведені дані, а також ознайомившись з історією поширення ми можемо зробити такі висновки:

1. наркотизм – це проблема всього світу;
2. разом з наркоманією поширюється СНІД;
3. боротьба з наркоманією є одним з головних завдань суспільства.

Ми живемо в такий час, коли молоді поза школою нікуди подітися і вона вимушена йти на вулицю. Молодь після занять в школі повинна відвідувати гуртки за інтересами (спортивна школа, музична школа, художня школа, станція юнатів, станція юних техніків, бальні танці, спортивні танці та ін.). Парадокс ситуації в тому, що місць позашкільного навчання багато, але вони або дорогі, або невідомі. На нашу думку, необхідно здійснювати таку масову профілактику з молоддю:

Батьки також повинні брати участь у залученні молоді до здорового способу життя. Але не всі батьки мають змогу це робити, адже вони намагаються забезпечити фінансове благополуччя сім'ї і цілий день знаходяться на роботі. Саме за цими причинами діти піддаються впливу "вулиці".

Батьки і школа досить часто мають змогу підтримувати один одного. Відповідне інформування під час батьківських зборів і запрошення до дискусії про наркотики, шкільні правила щодо них – все це збільшить шанс, що вдома часу і уваги приділятиметься подібним питанням.

Батьки й школа повинні налагоджувати тісний зв'язок при проблемній ситуації.

Засоби масової інформації також повинні активно пропагувати профілактику наркоманії, алкоголізму, токсикоманії та тютюнопаління. Телебачення не має показувати як люди вживають психоактивні речовини, або алкоголь, рекламувати тютюнові та алкогольні

видачі. Газета, або радіо повинні нести інформацію профілактичного характеру, і також не рекламувати тютюн та алкоголь.

Потрібно стимулювати діяльність фондів боротьби з наркоманією, проводити акції підтримки здорового способу життя.

Проблема наркотизму є не лише особистою, а як бачимо, соціальною, тобто в її вирішенні повинні брати участь всі верстви суспільства.

Провідна роль у формуванні свідомого ставлення молоді до даної проблеми належить вчителю. Вивчення теми наркотизму в курсі середньої загальноосвітньої школи має велике значення, але недостатність забезпечення практикуючих вчителів методичною літературою зумовлює необхідність створення творчих наробок з даної теми, з використанням при цьому різноманітних методів.

На щастя, більша частина учнів не має проблем з наркотиками. Але не можна закривати очі на поведінку тих хто має такі проблеми. Цих дітей потрібно виявляти і допомагати іншим. І тільки та школа, яка надає можливість дитині, що має проблему з наркотиками, говорити про неї, має змогу допомогти у її вирішенні, відповідає своєму повному призначенню.

Величезне значення у профілактиці має школа, як установа, в якій молодь проводить більшість свого часу. Тому її діяльність необхідно направити на заохочення здорового способу життя, особливо під час вивчення біології. Тому важливе значення має підручник та програма, що використовується в школах.

Проаналізуємо деякі з них.

В підручнику Біологія людини підручник для учнів 8-9-х класів середньої загальноосвітньої школи / Під ред. М.Н. Шабатури, Ю.Ю. Матяш, В.О. Мотузного – К., Генеза, 1998. – 432с. обмежена кількість інформації щодо вивчення теми наркотизму. Цій темі присвячений §103 "Вплив наркотиків та токсинів на поведінку людини" в XII розділі "поведінка людини (основи ВНД)", де дається визначення "наркотизму" та "наркотики". Розглядаються причини наркотизму; вказані біологічні механізми звикання; розкриті біологічні та соціальні аспекти і наслідки; визначено, що таке токсикоманія та алкоголізм, і найголовніше – розкрита профілактика наркотизму.

У підручнику Біологія человека Учебное пособие для 9 кл. средн. общеобразовательного заведения / Н.Н. Шабатура, Н.Ю. Матяш, В.А. Мотузний. 2-е изд., переаб. – К.: Генеза, 2001. – 192 с.: ил. для розкриття даної теми поданий матеріал з другого розділу. Тема якого "биологические основы поведения человека, ВНД" §24 "Влияние наркотиков и токсинов на поведение человека". У цьому підручнику так само викладено матеріал, як і в попередньому.

У програмі з біології для 6-11 кл. середньої загальноосвітньої школи.–К.: на вивчення проблеми наркотизму відводиться 2 години у 8-му класі і 5 годин у 9-му класі.

Отже, проблема наркотизму є не лише особистою, а як бачимо, соціальною, тобто в її вирішенні повинні брати участь всі верстви суспільства. Провідна ж роль у формуванні свідомого ставлення молоді до даної проблеми належить вчителю. Недостатність забезпечення практикуючих вчителів методичною літературою зумовлює необхідність створення творчих наробок з даної теми, з використанням при цьому таких методів:

– виховання

- регулювання
- сигналізуваннн, допомога
- участь батьків

Учні від 9 до 17 років значну частину свого часу проводять у школі, приходять на уроки, вчаться працювати, беруть участь у різних шкільних заходах. Діяльність пов'язану з охороною здоров'я дитини в школі, слід чітко організувати. Під цим ми розуміємо систематичну діяльність, пов'язану з покращенням здоров'я та самопочуття учнів, ця діяльність передбачає наступні види:

Для шкільної оздоровчої програми по профілактиці наркотизму серед школярів характерний зв'язок усіх складових, які могли б забезпечити попередження вживання учнями наркотичних, токсикоманічних речовин, а коли звикання до них вже має місце, то саме зазначені складові повинні забезпечити якомога більш просте і швидке вирішення цієї проблеми. Ми вважаємо, що найбільш успішним є підхід, що об'єднує різні види діяльності зв'язок між уроком, поведінкою учнів, сигналізуванням може бути реальним тільки тоді, коли ясно, хто за що відповідає. Педколектив в особі однієї довіреної особи. Медпрацівник школи, батько, мати, брат, сестра, товариш, нарколог – всі вони повинні прагнути до якомога бережливішого індивідуального підходу до особистості учня. Треба пам'ятати що заяви типу "тут усе заборонено", звичайно, не примусять учня шукати допомоги в школі.

Батьки і школа досить часто мають змогу підтримувати один одного. Відповідне інформування під час батьківських зборів і запрошення до дискусії про наркотики, шкільні правила щодо них – все це збільшить шанс, що вдома часу і уваги приділятиметься подібним питанням.

Батьки й школа повинні налагоджувати тісний зв'язок при проблемній ситуації.

На щастя, більша частина учнів не має проблем з наркотиками. Але не можна закривати очі на поведінку тих хто має такі проблеми. Цих дітей потрібно виявляти і допомагати іншим. І тільки та школа, яка надає можливість дитині, що має проблему з наркотиками, поговорити про неї, має змогу допомогти у її вирішенні, відповідає своєму повному призначенню.

Література

1. Програма з біології для 6-11 кл. середньої загальноосвітньої школи.—К.: Перун 1996.
2. Біологія людини підручник для учнів 8-9-х класів середньої загальноосвітньої школи / Під ред. М.Н. Шабатури, Ю.Ю. Матяш, В.О. Мотузного – К., Генеза, 1998. – 432с.
3. Биология человека Учебное пособие для 9 кл. средн. общеобразовательного заведения / Н.Н. Шабатура, Н.Ю. Матяш, В.А. Мотузний. 2-е изд., переаб. – К.: Генеза, 2001. – 192 с.: ил.